

مجمع تشخیص مصلحت نظام
مرکز تحقیقات استراتژیک
«پژوهشکده»

شاخص‌های اصلی
و
جایگاه جهانی ترکیه در سال 2023 میلادی

مرکز تحقیقات استراتژیک

گروه پژوهشی اقتصاد
شهریور ماه 1386

کمیته پژوهشی برنامه و بودجه
تهیه کننده: دکتر حمیدرضا برادران شرکاء

«پیشگفتار»

همانطور که خوانندگان ارجمند مطلع هستند در دوران تهیه پیش نویس چشم انداز بلندمدت جمهوری اسلامی ایران کشور ترکیه به عنوان یکی از کشورهای همسایه ایران در مطالعات مربوط به چشم انداز مورد مطالعه واقع گردیده و به اصطلاح تراز یابی¹ شد. به لحاظ اهمیتی که کشور همسایه و دوست ما ترکیه در تحولات منطقه ای و همچنین جایگاه منطقه ای چشم انداز بلندمدت ایران دارد، بر آن شدیم که مطالعات چشم انداز 2023 ترکیه (که همزمان با یکصدمین سال تأسیس جمهوری ترکیه است) را گردآوری نموده و در معرض قضاوت خوانندگان محترم قرار دهیم.

این مقاله، از همایش استانبول مؤسسه مطالعات استراتژیک ترکیه برگزیده شد. این مؤسسه در نوامبر 2003 در استانبول تأسیس شد و وظیفه اصلی آن تدوین سیاست ها و استراتژیها با استفاده از متخصصان می باشد. جهت گیری اکثر مطالعات این مؤسسه به سمت آینده است. این مؤسسه، مطالعاتی را در زمینه های اقتصادی، سیاسی، سیاست خارجی، خط مشی های امنیتی، خط مشی های اجتماعی و سیاست داخلی انجام می دهد و در اختیار تصمیم گیران، مجریان دولتی، سازمان ها و افراد سیاسی، نمایندگان بخش خصوصی و رهبران گروه های فکری و نهادهای رسانه ای قرار می دهد. هدف این مؤسسه شناسایی روند تغییرات داخلی و خارجی و تحرکات در دوران جدید، انجام پیش بینی بر اساس این روندها، انجام تحقیقات و مطالعات برای رسیدن به این هدف و کاهش ابهامات آینده به حداقل می باشد.

مقاله حاضر که عمدتاً از مطالعه دکتر جان فوات گورلسل (Dr. Can Fuat Gurlesel) در مؤسسه فوق الذکر اقتباس گردیده است، حوزه های استراتژیک چشم انداز 2023 ترکیه را مورد کنکاش و پیش بینی قرار داده است. با توجه به مطالعات مشابهی که در کشور عزیز اسلامی مان باید انجام دهیم، امیدوارم نکات مثبت این مقاله بتواند مورد استفاده محققین ارجمند و مسئولین محترم جمهوری اسلامی ایران واقع شود.

بسمه تعالی

شاخص‌های اصلی و جایگاه جهانی ترکیه در سال 2023

چکیده

جمهوری ترکیه با ارزش افزوده اقتصادی خود که در طول تاریخ 81 ساله مرتباً پیشرفت داشته است، موفق شد تا به مقام هفدهمین اقتصاد بزرگ جهان دست پیدا کند. ولی نتوانسته است در زمینه توسعه اقتصادی، اجتماعی و توسعه انسانی به همین مقام برسد. از این جهت بسیار ضروری است که ترکیه تلاش کند تا سطح توسعه خود را بالاتر ببرد.

هدف اصلی ترکیه تبدیل شدن به کشوری پیشرفته در سال 2023 میلادی است. به این منظور باید از هم‌اکنون برای حدود بیست سال برنامه‌ریزی کند و اهداف و سیاست‌ها را تعریف نماید. این مستلزم یک روش استراتژیک درازمدت است. شرایط اقتصادی و سیاسی در بیست و پنج سال گذشته نیاز و توانایی ترکیه برای تفکر استراتژیک برای درازمدت را محدود ساخته بود، اما باعث شد این کشور در کوتاه‌مدت تفکر و زندگی عمل‌گرایانه داشته باشد. برنامه‌های توسعه پنج‌ساله و ساختارهایی که روند موجود را تأیید می‌کردند، نتوانستند به آن نیاز پاسخ دهند.

بر اساس پیشرفت‌های اخیر در زمینه‌های اقتصادی و سیاسی و با فرض این که روند طبیعی‌سازی¹ ادامه می‌یابد، می‌توان فرض کرد که نیاز و توانایی تفکر درازمدت در ترکیه بیشتر احساس خواهد شد. به ویژه در این زمان در ابتدای قرن 21 و زمانی که ساختار جدیدی از سیاست، امنیت و اقتصاد در عرصه جهانی آغاز شده است، نیاز ترکیه به برنامه‌های استراتژیک درازمدت افزایش می‌یابد.

1. Normalization

مطالعه حاضر در مورد آمارهای حیاتی¹ و وضعیت جهانی ترکیه در سال 2023 با هدف برآورده ساختن این نیاز تهیه شده است. این مطالعه پیش‌بینی‌هایی در زمینه شاخص‌های اصلی اجتماعی و اقتصادی ترکیه و جایگاه جهانی آن ارائه می‌دهد. به طوری که بتواند بیست‌سال آینده را تحت پوشش قرار دهد.

این مطالعه دو ویژگی اصلی دارد: اول این که شامل پیش‌بینی² می‌شود نه حدس و گمان³. به عبارت دیگر پیش‌بینی‌های مرتبط با آینده بر این فرض ساخته نشده‌اند که روال کنونی ادامه یابد. بلکه تغییرات لازم در روند کنونی از طریق ساختارسازی برای آینده معین شده‌اند. ویژگی مهم دوم این است که این مطالعه بر اساس ایجاد انطباق کامل بین ساختارهای جهانی و پیش‌بینی شرایط ترکیه و همچنین انطباق کامل بین سیاست، امنیت، اقتصاد و علوم اجتماعی بنا شده است.

پیش‌بینی‌های اصلی این مطالعه برای سال 2023 شامل موارد زیر می‌شوند:

ارتقاء ترکیه به سطح یک کشور توسعه‌یافته؛ انطباق⁴ ارزش افزوده اقتصادی، جمعیت، تجارت، توسعه انسانی و فن‌آوری با شرایط جهانی از طریق ارتقای آنها؛ و ساختن جایگاه جهانی ترکیه بر مبنای مدل ترکیه چندجانبه⁵.

مرکز تحقیقات استراتژیک

-
1. Vital Statistics
 2. Forecast
 3. Guess Work
 4. Compatible
 5. Multilateral

این مطالعه دربرگیرنده پیش‌بینی‌هایی برای سال 2023 بر اساس آمار حیاتی و جایگاه جهانی ترکیه می‌باشد. هدف اصلی این مطالعه بررسی آینده ترکیه در درازمدت و در پرتو برآورده ساختن نیازهای برنامه‌ریزی استراتژیک است و این که بتواند شاخص‌های کمی معرفی کند که با روند تحولات تا سال 2023 منطبق بوده و با پیشرفت‌های جهانی همگام باشد.

به منظور رسیدن به این اهداف، بیان کرده‌ایم که آنها چه باید باشند نه این که ممکن است چه باشند. این مطالعه یک پیش‌بینی است. در محتوای مطالعات مربوط به برنامه‌ریزی آینده¹ تفاوت مهمی وجود دارد. روش سنتی برنامه‌ریزی برای آینده که برآورد و تخمین‌سازی می‌کند کنار گذاشته شده و مطالعات آینده‌نگر جایگزین آن شده است.

مطالعات آینده‌نگر آشکار می‌کنند که جایگاه کشورها در آینده چه باید باشد و شرایط، منابع و فرصت‌ها بر این اساس ارزیابی می‌شوند. نیاز به تحولات تحت روال کنونی تعیین می‌شود و برنامه‌ریزی در جهت رسیدن به جایگاه مطلوب طراحی می‌گردد. مطالعات آینده‌نگر، آینده را تخمین نمی‌زنند بلکه بر اساس امروز پیش‌بینی می‌کنند. مطالعات آینده‌نگر آشکار می‌کند که رابطه ما با آینده چگونه باید ساخته شود و چگونه ما می‌توانیم آن را هدایت کرده و بسازیم.

مطالعه آینده‌نگر، به منظور پاسخ به نیاز ترکیه برای تفکر درازمدت، برنامه‌ریزی کردن، و پاسخ به ساختار جدید جهانی در بیست سال آینده آماده شده است.

مرکز تحقیقات استراتژیک

بخش اول - شاخص‌های توسعه اجتماعی و انسانی ترکیه و پیش‌بینی¹ برای سال 2023

اولین بخش مطالعه، شامل شاخص‌های² توسعه اجتماعی و انسانی می‌شود. در مطالعاتی که مربوط به برنامه‌ریزی آینده می‌شوند و به ویژه در دوره‌ای به طول 25 سال، شاخص‌های اجتماعی در رأس عناصر تعریف شده و در ارتباط متقابل با سایر شاخص‌ها قرار می‌گیرند. وابستگی متقابل شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی در رابطه بین رشد اقتصادی و توسعه انسانی ریشه دارد. سطح توسعه انسانی یک نیروی محرک بنیادی برای توسعه اقتصادی کشورهاست. این شامل توانایی نیروی انسانی در همه زمینه‌ها می‌شود. از طرف دیگر سطح رفاه اقتصادی بیانگر شرایط مناسب برای توسعه انسانی است.

در بخش اول مطالعه رشد جمعیت و روند دموگرافیک³ در ترکیه و جهان بررسی شده‌اند. پیش‌بینی‌ها و نیازهای جمعیتی در گروه سنی شاغل به تحصیل، گروه شاغل به کار و گروه سالمندان تحت پوشش تأمین اجتماعی به طور جداگانه‌ای از جمعیت و روند دموگرافیک آورده شده‌اند. شاخص‌های شهرنشینی و پیش‌بینی‌های توزیع جمعیت شهری - روستایی ذکر شده‌اند و سرانجام، پیش‌بینی‌های آینده در ارتباط با شاخص‌های توسعه انسانی بیان گردیده‌اند.

1 - جمعیت جهان در درازمدت و توسعه دموگرافیک (2000 - 2300)

در این بخش از مطالعات سازمان ملل برای جمعیت جهان و شاخص‌های دموگرافیک استفاده کرده‌ایم. جمعیت جهان از 6/1 میلیارد نفر در سال 2000، به بالاترین سطح یعنی 9/2 میلیارد نفر در 2075 می‌رسد، سپس در سال 2175 به 8/3 میلیارد نفر کاهش پیدا می‌کند. با افزایش مجدد، جمعیت جهان در سال 2300 به نه میلیارد نفر خواهد رسید.

1 . Predictions

2 . Indicators

3 - مطالعه آمار مربوط به تولد، مرگ و میر، بیماری، پراکندگی جمعیتی و غیره (Demographic)

جدول 1 - چشم انداز ¹ جمعیت جهان 2300 - 2000 (میلیون نفر)							
مناطق	2000	2050	2100	2150	2200	2250	2300
جهان (میلیارد نفر)	6/1	8/9	9/1	8/5	8/5	8/8	9
کشورهای توسعه یافته	1/2	1/2	1/1	1/2	1/2	1/2	1/3
کشورهای در حال توسعه	4/9	7/7	7/9	7/3	7/3	7/5	7/7
کشورهای عقب مانده ²	0/7	1/7	2/2	2	1/9	1/9	2
جهان (میلیون نفر)	6071	8919	9064	8494	8499	8751	8972
آفریقا	796	1803	2254	2083	2008	2060	2113
آسیا	3680	5222	5019	4651	4682	4824	4943
امریکای لاتین و کارائیب	520	768	733	675	681	703	723
امریکای شمالی	316	448	474	490	509	523	534
اروپا	728	632	538	550	574	594	611
اقیانوسیه	31	46	46	45	45	47	48
ترکیه	68/2	97/8	90/3	88/1	87/4	89	91/6
سهم ترکیه (%)	1/12	1/9	0/99	1/04	1/03	1/02	1/02
منبع: سازمان ملل متحد - جمعیت جهان در 2300 - دسامبر 2003							

2 - جمعیت جهان در کوتاه مدت و توسعه دموگرافیک (2050 - 2000)

جمعیت جهان از 6/3 میلیارد نفر در سال 2003 به 7/8 میلیارد نفر در 2025 و 8/9 میلیارد نفر در

2050 خواهد رسید.

روند رشد جمعیت در حال کند شدن است. این روند از 1/2 درصد افزایش در سال 2000 به تدریج تا

1 . Projection

2 . Under Developed Countries

سال 2050 کاهش یافته و میانگین آن 0/77 درصد خواهد بود.

جمعیت جهان رو به پیر شدن است. جمعیت بالای 60 سال در 2000 معادل 606 میلیون نفر یعنی 10 درصد از کل بود که در سال 2050 معادل 1/9 میلیارد نفر یعنی 21/3 درصد از کل خواهد شد. امید به زندگی در هنگام تولد در سال 2000 معادل 65 سال بود که در سال 2050 به 74 می‌رسد. جمعیت کشورهای توسعه یافته در رقم 1/2 میلیارد ثابت می‌ماند. اما جمعیت در کشورهای در حال توسعه از 4/9 به 7/7 میلیارد نفر می‌رسد. میزان جمعیت در برخی کشورهای توسعه یافته کاهش می‌یابد و جمعیت پیر به سرعت افزایش خواهد یافت.

جدول 2 - چشم‌انداز جمعیت جهانی و منطقه‌ای در کوتاه‌مدت 2050 - 2003 (میلیون نفر)			
مناطق	2003	2025	2050
جهان	6301/5	7851/5	8918/7
کشورهای توسعه یافته	1202/3	1241/4	1219/7
کشورهای در حال توسعه	5098/2	6610/1	7699/0
کشورهای عقب‌مانده	718/0	1148/8	1674/5
آفریقا	850/6	1292/1	1803/3
آسیا	3823/4	4742/2	5222/1
اروپا	726/4	694/4	63/9
امریکای لاتین و کارائیب	543/3	686/8	767/7
اقیانوسیه	32/2	39/8	45/8
امریکای شمالی	325/6	394/2	447/9
ترکیه (1)	71/3	88/9	97/8
ترکیه (2)	71	90/2	98
(1) آمار سازمان ملل در مورد ترکیه - در مطالعه جمعیتی سازمان ملل ترکیه در میان 18 کشوری است که در آسیای شرقی و در قاره آسیا قرار دارند.			
(2) ارقام مؤسسه آمار دولتی در مورد ترکیه - آمار منتشر نشده			

3- پیش‌بینی جمعیت در ترکیه

ترکیه سومین مرحله فرایند تغییرات جمعیتی را در سال‌های 2000 تا 2050 تجربه خواهد کرد. جمعیت 67/8 میلیون نفری در سال 2000 به میزان زیادی افزایش می‌یابد و در 2025 به 90/18 و در 2040 به 99/1 میلیون نفر خواهد رسید. جمعیت ترکیه هیچگاه از 100 میلیون نفر تجاوز نخواهد کرد.

جدول 3- پیش‌بینی جمعیت ترکیه (هزار نفر) در 2000 - 2040									
2040	2035	2030	2025	2020	2015	2010	2005	2000	
99114	96749	93695	90183	86402	82340	77919	72844	67804	جمعیت کل
49784	48493	46854	44999	43027	40931	38671	36101	33457	زنان
49330	48256	46841	45184	43375	41409	39248	36743	34347	مردان
منبع: سازمان ملل - چشم‌انداز جمعیت جهان - نسخه 2002 - اصلاحیه 2003									

4- پیش‌بینی‌های دموگرافیک در ترکیه

نرخ تولد در ترکیه رو به کاهش است. از 24/6 در هر هزار نفر در سال 1990 به 21/3 در 2002 کاهش یافته و در 2025 - 2020 به 16/3 در هزار نفر خواهد رسید. سطح باروری نیز کاهش می‌یابد. این سطح در 2002 - 2010 به 2/05 و در 2025 - 2020 به 2 خواهد رسید. همزمان با افزایش جمعیت کهنسال به خاطر کاهش خطر مرگ و میر در تمام گروه‌های سنی، نرخ مرگ و میر افزایش خواهد یافت. سرعت افزایش جمعیت کم می‌شود. دیگر دوران افزایش سریع جمعیت به اتمام رسیده است. این سرعت از 15/7 در هزار در 2002 به 8/6 در هزار در 2025 - 2020 خواهد رسید.

جدول 4 - فرضیه‌های دموگرافیک در ترکیه							
2035 - 2040	2030 - 2035	2025 - 2030	2020 - 2025	2015 - 2020	2010 - 2015	2005 - 2010	
14/4	5/1	15/8	16/3	16/6	17/5	19/5	نرخ رشد (هزار)
9/6	8/6	8/1	7/7	7/5	7/3	7/1	نرخ مرگ (هزار)
4/8	6/4	7/6	8/6	9/6	11/0	13/5	نرخ رشد جمعیت (هزار)
2/0			2/0			2/05	سطح باروری (هزار)

5- توزیع گروه‌های سنی جمعیت در ترکیه

گروه سنی 14 - 0 کاهش جمعیت خواهد داشت. این کاهش پس از رسیدن به اوج در 2010 صورت می‌گیرد. نسبت افراد جوان در کل جمعیت نیز کاهش می‌یابد. از سال 2025 ترکیه دیگر کشوری با جمعیت جوان نخواهد بود. رشد جمعیت بزرگسال از نرخ رشد کلی جمعیت بیشتر می‌شود و از 43/7 میلیون در سال 2000 به 61/98 در 2025 می‌رسد. جمعیت بزرگسال بزرگترین نسبت از کل جمعیت را به خود اختصاص می‌دهد. جمعیت کهن سال (بالای 65) نیز هم از نظر تعداد و هم از نظر نسبت افزایش خواهد داشت.

جدول 5 - توزیع جمعیت از نظر گروه‌های سنی (هزار نفر)						
2050	2020	2015	2010	2005	2000	شاخص‌ها
20594/9	20710/5	21018/1	21380/9	21072/9	20220	0 - 14
61984/2	59380/4	56041/3	51851/5	47571/5	43701	14 - 64
7603/6	6310/7	5280/8	4686/3	4199/3	3859	64 +
90182/7	86401/6	82340/2	77918/6	72843/7	67803	جمع

6 - شاخص‌های دموگرافیک در ترکیه

جمعیت وابسته¹ به دیگران رو به کاهش است. سطح وابستگی که میزان وابستگی گروه‌های سنی 0-14 و بالای 65 سال به نیروی کار را تشکیل می‌دهد که در سال 2000، 0/55 بود و در سال 2025 به 0/45 کاهش می‌یابد.

سطح مشارکت بالقوه² نیز کاهش می‌یابد. این سطح که نشانگر مشارکت نیروی کار در مقابل هر کدام از افراد گروه کهن سال است از جمعیت کهن سال بسیار سریع‌تر رشد می‌کند. به این دلیل، این سطح از 11/3 در سال 2000 به 8/2 در 2050 کاهش می‌یابد.

میانگین سن که جمعیت را به دو نیمه تقسیم می‌کند، در سال 2000 معادل 24/8 بود که در 2025 به 32/8 خواهد رسید.

جدول 6 - شاخص‌های دموگرافیک در ترکیه						
شاخص‌ها	2000	2005	2010	2015	2020	2050
جمعیت وابسته	0/55	0/53	0/50	0/45	0/45	0/45
سطح مشارکت بالقوه	11/3	11/3	11/1	10/6	9/4	8/2
میانگین سن		26/5	27/5	29/0	31/5	32/8

7 - فرضیه‌های مربوط به اعضای خانواده در ترکیه

تعداد افراد خانوار که شاخص مهمی در تعیین نیازهای اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌رود در حال تغییر است. در چارچوب انتظارات توسعه که در شهرنشینی، توسعه اقتصادی و شرایط اجتماعی نمود پیدا

1 . Dependent

2 . Potential Contribution Level

می‌کند، تعداد افراد خانوار رو به کاهش است. این تعداد از 4/5 در سال 2000 به 4/1 در 2010 و 3/7 در 2025 می‌رسد. بر طبق این فرضیه تعداد خانوارها که در سال 2000 معادل 15 میلیون است به 19 میلیون در 2010 و 24/4 میلیون در 2015 خواهد رسید.

جدول 7 - رشد تعداد خانوارها در ترکیه			
شخص	2000	2010	2025
جمعیت (هزار)	67803	77918	90183
تعداد افراد خانوار (نفر)	4/5	4/1	3/7
تعداد خانوار (میلیون)	15/07	19	24/37

8 - پیش‌بینی برای جمعیت شاغل به تحصیل

جمعیت شاغل به تحصیل ترکیه تا سال 2025 کم و بیش ثابت خواهد ماند. این جمعیت در سال 2000 معادل 27/5 میلیون نفر بود که در 2015 به بالاترین حد خود یعنی 28/22 میلیون خواهد رسید. سپس در سال 2025 به 27/73 میلیون کاهش می‌یابد.

در فرایند توسعه دموگرافیک، با توجه به جمعیت شاغل به تحصیل، ترکیه برای اولین بار وارد دوران مثبت و آرامش‌بخش می‌شود. از آنجایی که جمعیت شاغل به تحصیل ثابت می‌ماند، نسبت آن به کل جمعیت کم می‌شود. این فرایند مثبت در زیرگروه‌های این جمعیت یعنی مقاطع پیش‌دبستان، تحصیلات ابتدایی، دبیرستان و تحصیلات عالی مشاهده می‌گردد.

ترکیه از فشار وارد بر ظرفیت آموزشی خود که ناشی از افزایش جمعیت بود رها می‌شود و به محیطی دست می‌یابد که مناسب اولویت‌های کیفی در آموزش است. با وجود این، پیش‌بینی افزایش مهاجرت‌های داخلی، شهرنشینی و تحصیل مجدداً نیاز به ظرفیت‌های آماری بیشتر را آشکار می‌سازد.

جدول 8 - پیش‌بینی‌ها در مورد جمعیت شاغل به تحصیل در ترکیه						
2025	2020	2015	2010	2005	2000	جمعیت شاغل به تحصیل
13576	13898	14210	14284	13972	13365	پیش‌دبستانی و ابتدایی (14 - 5 سال)
7078	7113	7185	6825	6297	7210	آموزش دبیرستانی (19 - 15 سال)
7081	7165	6812	6292	6643	6690	تحصیلات عالی (20 - 24 سال)
27773	28176	28224	27401	26912	27535	کل جمعیت شاغل به تحصیل (24 - 5 سال)
سطح آموزش هدف قرار گرفته ¹ (درصد)						
100	100	100	100	100	97/6	آموزش ابتدایی
100		85		75	59/4	آموزش دبیرستانی
60		50		37/3	27/8	آموزش عالی

9 - پیش‌بینی‌ها برای گروه سنی شاغل به کار

جمعیت 64 - 15 سال از 47/7 میلیون در سال 2000 به 61/98 میلیون در 2025 خواهد رسید و گروه

سنی 54 - 24 از 27/94 میلیون در سال 2000 به 39/12 میلیون در 2025 افزایش می‌یابد. گروه سنی

64 - 15 سال معادل 22/3 میلیون و گروه سنی 54 - 25 معادل 11/8 میلیون نفر به نیروی کار اضافه

خواهند کرد.

بین سال‌های 2000 تا 2025 جمعیت سنی شاغل به کار بیشترین نسبت را در کل جمعیت خواهد

داشت. این نیروی عظیم کار هم توانایی بالقوه برای رشد اقتصادی و همچنین توانایی بالقوه برای برهم زدن

توازن اقتصادی و اجتماعی را دارد.

1. Target

جدول 9- پیش‌بینی نیروی کار در ترکیه				
2025	2020	2015	2005	شاخص‌ها
				نیروی کار جمعیت دارای سن اشتغال (64 - 15 سال) (هزار نفر):
61984	59380	56041	47572	کل
30779	29443	27741	23467	زنان
31205	29937	28300	24105	مردان
				جمعیت پایه (54 - 25 سال) (هزار نفر)
39121	37426	35374	30187	کل
19349	18506	17477	14877	زنان
19772	18920	17897	15310	مردان
14413	2604	3339	4280	افزایش جمعیت دارای سن اشتغال (هزار نفر)
8934	1696	2052	3097	افزایش جمعیت پایه (هزار نفر)

10- پیر شدن جمعیت و نیازهای تأمین اجتماعی

جمعیت ترکیه در طول 25 سال آخرین مرحله فرایند دموگرافیک، پیر خواهد شد. مهمترین نیازهای

جمعیت کهن سال، تأمین اجتماعی، بهداشت و سرپناه خواهند بود.

در 25 سال آینده ترکیه شرایط مناسبی برای رفع این نیازها خواهد داشت. جمعیت گروه شاغل به کار

که در سیستم تأمین اجتماعی برای سالمندان مشارکت می‌کنند به سرعت افزایش یافته و به بالاترین سطح

خود می‌رسد. با افزایش گروه سنی 64 - 15 سال از 43/7 میلیون نفر در سال 2000 به 65/6 میلیون در

2025، گروه سنی بالای 65 از 3/85 میلیون به 7/6 میلیون افزایش می‌یابد و میزان مشارکت بالقوه آنان از

11/3 به 8/2 کاهش خواهد یافت. برای جمعیت پایه (54 - 25 سال)، تعداد از 27/92 میلیون نفر به

39/12 میلیون افزایش می‌یابد و جمعیت بالای 55 سال از 7 به 16/3 میلیون نفر افزایش پیدا می‌کند.

سطح مشارکت بالقوه آنها از 3/95 به 2/4 میلیون نفر کاهش می‌یابد.

جدول 10 - جمعیت سالمند و نیازهای تأمین اجتماعی (هزار نفر)					
2025	2020	2015	2010	2005	شاخص‌ها
					جمعیت کهنسال - تأمین اجتماعی جمعیت پایه در سن اشتغال:
61984	59380	56041	51851	47572	64 - 15 سال
7604	6311	5181	4686	4199	65 + سال
8/2	9/4	10/8	11/1	11/3	سطح مشارکت بالقوه (درصد)
					جمعیت پایه:
39121	37425	35373	33283	30187	64 - 25 سال
16308	13588	11952	10138	8644	55 + سال
2/4	2/7	2/9	3/3	3/5	سطح مشارکت بالقوه (درصد)

11 - تغییرات اساسی اقتصادی و اجتماعی که باید مطابق پیش‌بینی‌های جمعیتی ایجاد گردند.

1 - جمعیت بزرگسال به بالاترین نسبت خود رسیده و فضای مناسبی برای دوران فرصت‌های طلایی و

رشد اقتصادی ایجاد می‌کند.

2 - نیاز برای تحول از سیاست‌های مرتبط با ترکیه جوان به سیاست‌های ترکیه بزرگسال و سالمند

احساس می‌شود.

3 - با کند شدن رشد جمعیت تحول از سرمایه‌گذاری دموگرافیکی (ایجاد ظرفیت‌های کمی) به

سرمایه‌گذاری اجتماعی (ایجاد کیفیت) امکان‌پذیر می‌گردد.

- 4 - نسبت پس اندازها و حجم آن با افزایش جمعیت بزرگسال و کاهش سطح وابستگی بالا می‌رود.
- 5 - خطر بیکاری زیاد و سقوط سیستم تأمین اجتماعی با رفع نیازهای رو به رشد جمعیت فزاینده بزرگسال و سالمند وجود دارد.
- 6 - نسل جدید از بهبود سریع آموزش، بهداشت و امکانات اجتماعی بهره‌مند می‌شود.
- 7 - تقاضاهای داخلی پویا افزایش یافته و شهرنشینی و تعداد خانوارها بیشتر می‌شوند.
- 8 - تأثیرگذاری جمعیت زنان بیشتر می‌شود.

12 - شهرنشینی و مهاجرت‌های داخلی در ترکیه

شهرنشینی و مهاجرت‌های داخلی و نیازهای اقتصادی و اجتماعی ناشی از آن مؤلفه مهمی را در توسعه جمعیت تشکیل می‌دهند. همانطور که ویژگی‌های دموگرافیک جمعیتی به سمت ثبات حرکت می‌کنند، در این دوران پدیده شهرنشینی و مهاجرت داخلی رشد کمی خواهند داشت، اما هنوز تأثیر خود را حفظ می‌کنند. روند شهرنشینی کند می‌شود. اما نسبت جمعیت شهری به کل جمعیت به سرعت افزایش می‌یابد و در سال 2025 به 85 درصد می‌رسد. در سال 2025، 76/65 میلیون نفر در شهرها و 13/5 میلیون نفر در روستاها زندگی خواهند کرد.

اصول شکل‌دهنده فرایند شهرنشینی تغییر کرده و اصول و فرایندهای جدیدی ظهور خواهند نمود:

- رابطه بین شهرنشینی و مهاجرت داخلی گسسته می‌شود. مهاجرت داخلی از یک شهر به شهر دیگر خواهد بود.

- دلیل این امر اقتصادی بوده و شامل تفاوت درآمد در نواحی مختلف می‌شود.

- به این دلیل خطر وجود فعالیت‌های مهاجرتی زیاد در ترکیه وجود دارد.

- نمی‌توان از هجوم جمعیت به سمت استان‌های توسعه یافته اقتصادی جلوگیری نمود و لذا خطر

کاهش جمعیت یا خالی از سکنه شدن برخی استان‌ها و مناطق وجود دارد.

- فشار مهاجرت‌ها شرایط مناسبی که بخاطر ثبات جمعیت و دموگرافیک آن در طی 25 سال آینده

ایجاد خواهد شد را کاهش می‌دهد.

- مهاجرت ممکن است باعث شلوغی بیش از حد نواحی شهری در اواسط این دوره گردد.

- جمعیت شهری بخاطر افزایش جمعیت فعال و بارور به سرعت افزایش می‌یابد.

- به خاطر این پویایی‌ها، تحول کشور به سمت یک ساختار معین جمعیتی در آخرین مرحله فرایند

دموگرافیک در همه مناطق یکسان نخواهد بود.

- جریان مهاجرت جمعیت از شمال و شرق به غرب و جنوب ترکیه ادامه خواهد یافت.

- به خاطر پدیده شهرنشینی، ترکیه برای اولین بار مجبور می‌شود برای استان‌هایی برنامه‌ریزی کند که

جمعیت آنها رو به کاهش بوده و شهرنشینی در آنجا بی‌ثبات است.

جدول 11 - شاخص‌های شهرنشینی در ترکیه (2000 - 2025)

2025	2015	2000	
			جمعیت (هزار نفر):
90182	82340	67803	کل
76655	61755	44006	شهری
13527	20585	23797	روستایی
2015 - 2025	2000 - 2015		توزیع جمعیت (درصد):
0/90	1/30	1/83	کل
2/20	2/28	2/68	شهری
-3	-0/85	0/42	روستایی
			رشد جمعیت:
85	75	65/30	شهری
15	25	34/70	روستایی

13- شاخص‌ها و پیش‌بینی‌های توسعه انسانی ترکیه

یکی از اهداف بنیادی ترکیه برای سال 2025 باید دستیابی به سطح بالای توسعه انسانی باشد.

مطابق آمار سال 2001، ترکیه در فهرست منتشر شده شاخص‌های توسعه انسانی سازمان ملل در رتبه 96 قرار دارد. از نظر میزان درآمد ملی ترکیه در جایگاه هفدهم قرار دارد و لذا سطح توسعه انسانی آن بسیار پایین است. این امر به وضوح نشان می‌دهد که رشد اقتصادی بیانگر توسعه انسانی نیست. رشد اقتصادی نباید کانون اصلی توجه باشد و باید برای توسعه انسانی اهداف جداگانه و مستقل تعریف کرد. توسعه انسانی خود منجر به توسعه و رشد اقتصادی خواهد شد.

ترکیه باید از نظر توسعه انسانی در اولین مرحله تا سال 2025 در بین کشورهای توسعه‌یافته متوسط¹، به مقام اول برسد و سپس در گروه کشورهای توسعه‌یافته بالا² به رتبه اول دست یابد. توسعه انسانی مستلزم توسعه در زمینه‌های زیادی است. ترکیه باید در زمینه‌هایی مانند فرصت‌های بهداشتی، شاخص‌های بهداشت، توزیع درآمد، استفاده و خلق تکنولوژی، عملکرد اقتصادی، تساوی زن و مرد و جایگاه زنان، و فقر اهداف جدیدی برای خود تعریف نماید. برای این اهداف مقایسه‌هایی با چهار کشور زیر انجام شده است. این شاخص‌ها باید برای ترکیه هدف باشند.

مرکز تحقیقات استراتژیک

-
1. Medium Developed Countries
 2. High Development Level Group

جدول 12 - شاخص‌های توسعه انسانی					
شاخص‌ها	ترکیه	مالزی	لهستان	ایرلند	نروژ
توسعه انسانی رتبه‌بندی از نظر شاخص	96	58	35	12	1
شاخص	0/74	0/79	0/84	0/94	0/95
شاخص زندگی	0/75	0/80	0/81	0/86	0/90
شاخص تحصیل	0/77	0/83	0/95	0/96	0/99
شاخص درآمد ملی	0/68	0/75	0/76	0/96	0/95
شاخص تساوی زن و مرد	0/72	0/78	0/84	0/92	0/94
شاخص‌های بهداشت:					
هزینه بهداشت سرانه (دلار آمریکا)	315	310	575	1908	2769
نسبت هزینه (درصد)	5	3/4	6	6/7	7/6
کیفیت زندگی:					
امید به زندگی هنگام تولد (سال)	70/5	73/1	73/9	77	78/9
سطح مرگ و میر هنگام تولد (هزار تولد)	36	8	8	6	4
مرگ در سن زیر 5 سال (هزار کودک)	43	8	9	6	4
تساوی زن و مرد:					
نمایندگان زن در مجلس (درصد)	4/4	14/5	20/7	14/2	36/4
سطح زنان مدیر کل (درصد)	8	20	32	28	26
سطح زنان حقوق‌بگیر (درصد)	31	45	60	49	48
نسبت دستمزد زنان به مردان	0/46	0/47	0/62	0/40	0/65
حیطه‌های استخدام زنان:					
کشاوزی	72	13	19	2	2

ادامه جدول 12

9	15	21	29	10	صنعت
88	83	60	58	18	خدمات
94	93	91	74	54	سطح تحصیل زنان (درصد)
					برآورد درآمد (دلار):
36043	46280	11777	11845	8028	مردان
23317	18701	7253	5557	3717	زنان
					هزینه تحصیل:
6/8	4/4	5/0	6/2	3/5	نسبت از درآمد ملی
16/2	13/2	11/4	26/7	3/8	نسبت از هزینه عمومی
					کیفیت آموزش:
10/4	30/3	7/4	7/4	30/3	آموزش در سطح ابتدایی (درصد)
4/4	—	31/3	10/3	12/2	آموزش در سطح دبیرستان (درصد)
					خلق تکنولوژی:
97	66	26	11	—	تعداد ثبت اختراع بازای هر یک میلیون نفر
1/7	1/2	0/7	0/4	0/6	نسبت هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص ملی
4/4	23/12	29/11	8/6	1/11	تعداد دانشمندان و مهندسان تحقیق و توسعه (میلیون نفر)
مالزی در میان کشورهای طبقه متوسط رتبه بالایی دارد. لهستان مقام 25، ایرلند 12 و نروژ مقام اول را دارند. جایگاه این کشورها و شاخص‌های ارائه شده می‌توانند هدف و مسیر ترکیه برای سال 2025 را معین نمایند.					

بخش دوم: شاخص‌های اصلی اقتصادی ترکیه

و پیش‌بینی‌ها برای سال 2023

دومین بخش مطالعه دربرگیرنده پیش‌بینی‌هایی در مورد آمار حیاتی¹ اقتصادی ترکیه در دوره زمانی تا سال 2025 می‌باشد.

پیش‌بینی‌های اقتصادی تحت تأثیر پیش‌بینی‌های جمعیتی و دموگرافیک بخش اول قرار دارند. بخاطر پیش‌بینی‌های جمعیتی و دموگرافیکی، ترکیه در سال‌های 2025 - 2000 فرصت‌های طلایی² زیادی خواهد داشت. اگر ترکیه بتواند در این دوره فرصت‌های شغلی را وسیع سازد، سطح نیروی کار آموزش دیده را بالا ببرد، و کیفیت را افزایش دهد آنگاه از توانایی بالقوه خود در رشد بالای اقتصادی بیشترین استفاده را خواهد برد. اگر ترکیه نتواند رشد اقتصادی کافی و سریع داشته باشد با مشکلاتی همچون فقر و بیکاری مواجه می‌شود که مشکل رفع نیازهای جمعیت سالمند پس از سال 2025 نیز به آن افزوده می‌گردد.

بنابراین در بخش دوم پیش‌بینی‌های مربوط به آمار حیاتی اقتصادی برای سال 2025 همگام با پیش‌بینی‌های جمعیت انجام شده‌اند و با این فرض تهیه شده‌اند که ترکیه از فرصت‌های طلایی بیشترین استفاده را نصیب خود کند.

پیش‌بینی‌های مربوط به آمار حیاتی اقتصادی تحت عنوان‌های زیر می‌آیند: رشد اقتصادی و درآمد ملی؛ توسعه در بخش‌های اشتغال - سرمایه‌گذاری؛ تجارت خارجی؛ انرژی و توازن محصولات غذایی - کشاورزی.

1 - پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی و درآمد ملی

رشد اقتصادی موتور اساسی برای رفاه اقتصادی و قدرتی است که کشورها مایلند به آن دست یابند.

1 . Vital

2 . Window of Opportunity

پیش‌بینی‌های رشد و اندازه اقتصادی ترکیه برای سال 2025 انجام شده‌اند.

پیش‌بینی‌های مربوط به ترکیه در پرتو پیش‌بینی‌های اقتصاد جهانی انجام شده‌اند. بنابراین سناریوی ما ترکیبی از دو سناریوی مثبت است که در میان چهار سناریوی فرضی برای اقتصاد جهان وجود دارند. این دو سناریو «جهانی‌سازی و رشد اقتصادی»¹ و «منطقه‌ای‌گرایی و رقابت بین منطقه‌ای»² هستند. در اقتصاد جهانی پیش‌بینی شده که میانگین رشد تا سال 2015 معادل 3% و بین 2016 تا 2025 معادل 3/1 درصد باشد.

برای ترکیه - که میانگین متوسط رشد 4/8 درصدی را در سال‌های 1923 تا 2001 داشته است - تا سال 2025 دو سناریو رشد طراحی شده‌اند. سناریوی فرصت³ سناریوی اصلی است و سناریوی ضعیف⁴ پیش‌بینی می‌کند که روند ضعیف ادامه یافته و ترکیه به رشد کافی دست پیدا نکند.

ترکیه 1/1 درصد از جمعیت جهان و 0/71 درصد از درآمد جهانی را دارا است. سهم درآمد ترکیه باید حداقل مساوی سهم جمعیتی آن باشد. در سناریوی فرصت پیش‌بینی شده که رشد سالانه در 2015 - 2006 معادل 7 درصد، 2020 - 2016 معادل 6/5 درصد و 2025 - 2021 معادل 6 درصد باشد.

تحت این سناریو ترکیه با قیمت‌های کنونی در سال 2025 معادل 985 میلیارد دلار درآمد ملی خواهد داشت و درآمد سرانه معادل 10920 دلار خواهد بود. تحت سناریوی ضعیف، درآمد ملی معادل 596 میلیارد دلار و درآمد سرانه معادل 6600 دلار می‌شود. برای دستیابی به پیش‌بینی‌های سناریوی فرصت، یازده فرضیه همگام با یکدیگر در حیطه اجتماعی و اقتصادی طراحی شده‌اند. اگر این فرضیه‌ها به واقعیت تبدیل شوند، پیش‌بینی‌های رشد و اندازه اقتصادی در سناریوی فرصت محقق خواهند شد. این فرضیه‌ها در عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی⁵ در جدول 14 آمده‌اند.

1. Globalization and Economic Growth
2. Regionalization and Inter-Regional Competition
3. Opportunity Scenario
4. Mean Scenario
5. Economic Growth Elements

رشد اقتصادی به پیش‌بینی‌های مربوط به توسعه صادرات، سرمایه‌گذاری خارجی و عامل بهره‌وری

بستگی دارد.

جدول 13 - رشد اقتصادی و درآمد ملی					
2025	2020	2015	2010	2005	
6	6/5	7	7	5	سناریوی فرصت: رشد (درصد)
985	736	537	383	273	درآمد ملی (میلیارد دلار)
10920	8520	6520	4915	3745	درآمد سرانه
4	4/5	4/5	4	4	سناریوی ضعیف: رشد (درصد)
596	488	392	315	259	درآمد ملی (میلیارد دلار)
6600	5650	4760	4450	3555	درآمد سرانه

مرکز تحقیقات استراتژیک

جدول 14 - عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی						
2025	2020	2015	2010	2005	2003	
استخدام (هزار نفر) 2002 (سال 2002):						
37503	26320	34207	31953	27720	23818	عرضه نیروی کار
36024	32021	27727	24995	22715	21354	استخدام شدگان
1479	4209	6480	6958	5005	2464	بیکاران
توزیع اشتغال در هر بخش (درصد):						
10/6	15/0	19/7	26/6	33/3	34/2	کشاورزی
26/9	25/2	23/7	21/4	19/3	18/1	صنعت
62/5	59/8	56/6	52/0	47/4	47/6	خدمات
ارزش افزوده بخش ها (درصد):						
5	6	7	9	11	12/5	کشاورزی
30	31	32	31	30	29/3	صنعت
65	63	61	60	59	58/2	خدمات
سرمایه گذاری در دارایی های ثابت:						
27/0	26/0	26/0	26/0	20/0	17/6	نسبت سرمایه گذاری در دارایی های ثابت به تولید ناخالص ملی
24/0	23/0	22/0	21/0	15/0	12/9	نسبت سرمایه گذاری خصوصی به تولید ناخالص ملی
$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3/5}$	$\frac{1}{3/5}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4/5}$	$\frac{1}{5}$	درآمد سرمایه گذاری در دارایی ثابت
افزایش بهره وری (درصد):						
1/0	1/0	1/0	1/5	1/5	0/5	بهره وری سرمایه
1	1	1	1	1	1	بهره وری نیروی کار
2	2/5	2/5	2/5	2/5	1/5	بهره وری کل عوامل

ادامه جدول 14

27	25/5	25	24/5	25	24/7	نسبت سپرده‌های خصوصی به تولید ناخالص ملی
1	1	1/5	2	1	0/5	نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به GNP
ثبات اقتصادی (درصد):						
3	3	3	3	8	18/9	تورم (CPI)
3	3	3	3	6	11	نرخ بهره واقعی
4	4	5	6	8	8/5	PSBR/GNP
باز بودن اقتصاد:						
28/4	28/4	26/4	23	22	20	GNP/صادرات
37	37	36/1	34/5	30	28/7	GNP/واردات
سطح تحصيلات (سال 2000) (درصد):						
100	100	100	100	100	97	تحصيلات ابتدایی
100	90	85	80	75	59/4	تحصيلات متوسطه
50	45	40	40	37/3	27/8	تحصيلات عالی

2 - پیش‌بینی‌های¹ استخدام نیروی کار در ترکیه

یکی از مهمترین اولویت‌ها در حیطه اقتصادی تا سال 2025 اشتغال و رشد اقتصادی است. اگر ترکیه با توجه به شرایط دموگرافیک، استفاده مناسبی از فرصت‌های طلایی خود در خصوص رشد اقتصادی به عمل آورد، باید برای جمعیت آماده به کار رو به افزایش خود اشتغال ایجاد کند. علاوه بر این، به منظور رسیدن به پیش‌بینی‌های نرخ رشد در 25 سال آینده، به تکنولوژی‌های سرمایه‌بر و بهره‌وری بالای نیروی کار نیاز دارد.

1 . Predictions

جمعیت آماده به اشتغال¹ از 48 میلیون به 69/6 میلیون نفر در سال‌های 2002 تا 2025 افزایش می‌یابد. سطح مشارکت نیروی کار که به دلیل بحران‌های اقتصادی کاهش یافته بود تا سال 2010 به 56/5 درصد افزایش خواهد یافت. در 2050 این میزان به 53/9 درصد کاهش می‌یابد. مطابق این پیش‌بینی عرضه نیروی کار از 23/8 میلیون در 2002 به 34/2 میلیون در 2015 و 37/5 میلیون در 2025 می‌رسد.

در سیزده سال اول معادل 11/4 و در ده سال آخر معادل 3/3 میلیون نفر به تعداد نیروی کار افزوده خواهد شد. به منظور تأمین شغل برای این نیروی کار اضافه شده، به طور میانگین باید تا سال 2015 بالاتر از 7 درصد رشد اقتصادی وجود داشته باشد و سطح سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به تولید ناخالص ملی 23 درصد باشد. در پنج سال بعدی میزان رشد اقتصادی 6/5 و 6 درصد می‌شود، اما سطح 23 درصد بخش خصوصی ثابت می‌ماند. به این ترتیب در بین سال‌های 2006 تا 2010 معادل 3/2 میلیون فرصت شغلی ایجاد می‌شود و در دوره پنج سال متعاقب آن 3/9، 4/95 و 5 میلیون فرصت شغلی ایجاد خواهد شد.

(مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی نیز در قسمت سرمایه‌گذاری گنجانده شده است.)

با این پیش‌بینی‌ها میزان استخدام در سال 2005 به 22/7 میلیون، در 2010 به 25 میلیون، در 2015 به 27/7 میلیون و در 2025 به 36 میلیون نفر خواهد رسید.

علی‌رغم میانگین سریع رشد و فرصت‌های جدید شغلی، سطح بالای بیکاری تا سال 2015 ادامه خواهد یافت ولی این سطح در 2025 به چهار درصد سقوط می‌کند. در توزیع اشتغال نیز تغییرات اساسی ایجاد می‌شود. سهم بخش کشاورزی به 10/6 درصد کاهش یافته و سهم بخش خدمات و صنعت به 62/5 و 26/9 درصد افزایش می‌یابد.

1. Working Age Population

جدول 15 - پیش‌بینی‌های ¹ اشتغال و بازار نیروی کار						
2025	2020	2015	2010	2005	2000	شاخص
شاخص‌های اشتغال (سال 2002):						
69589	65693	61325	56539	51771	48020	جمعیت آماده به کار (+15)
53/9	55/5	55/8	56/5	53/5	49/6	مشارکت نیروی کار (درصد)
37503	36230	34207	31953	27720	23818	عرضه نیروی کار
36024	32021	27727	24995	22715	21354	شاغلین
1479	4209	6480	6958	5005	2464	بیکاران
4	11/6	18/9	21/8	18/1	10/3	بیکاری (درصد)
توزیع اشتغال (درصد):						
10/6	15	19/7	26/6	33/3	34/9	کشاورزی
26/9	25/2	23/7	21/4	19/3	18/5	صنعت
62/5	59/8	56/6	52	47/4	46/6	خدمات
توزیع اشتغال اضافه شده (هزار نفر):						
	2021-25	2016-20	2010-15	2006-10	2002-5	کشاورزی
					101	صنعت
	1617	1498	1215	966	435	خدمات
	3386	3466	2709	2231	825	جمع
	5003	4944	3924	3197	1361	

3 - پیش‌بینی‌های مربوط به تجارت خارجی

شرایط و محدودیت‌های اقتصادی که ترکیه تا سال 2025 با آن مواجه می‌شود، باعث می‌گردند تا رشد اقتصادی بر مبنای تقاضای خارجی اجتناب‌ناپذیر باشد. پیش‌بینی‌های مرتبط با شاخص‌های تجارت خارجی ترکیه به مؤلفه‌های تقاضا در رشد اقتصادی و نرخ‌های رشد پیش‌بینی شده بستگی دارند. رشد اقتصادی می‌تواند با تقاضای خارجی افزایش یابد در حالی که تقاضای داخلی به خاطر الزامات سرمایه‌گذاری‌ها و پس‌اندازها محدود شده باشد. مطابق با این فرض، پیش‌بینی‌های مرتبط با رشد برای دوره‌های پنج‌ساله با توجه به صادرات (افزایش تقاضای خارجی) و واردات کالا و خدمات انجام شده‌اند. بر اساس این پیش‌بینی‌های رشد، صادرات کالای ترکیه در سال 2050 معادل 280 میلیارد دلار و واردات 364 میلیارد دلار خواهد بود که اختلافی معادل 84 میلیارد دلار دارد. نسبت کسری تجارت خارجی به تولید ناخالص ملی مساوی 8/5 درصد خواهد بود.

رشد ترکیه و توازن تجارت کالاها فقط در سایه مازاد تجارت در خدمات¹ حاصل می‌شود. مازاد تجارت خدمات ترکیه در سال 2025 به 54/5 میلیارد دلار می‌رسد. در چارچوب این پیش‌بینی‌ها موازنه حساب جاری² در سطح 3 درصد درآمد ملی حفظ خواهد شد (4 درصد در 2010). حساب جاری از 8 میلیارد در سال 2005 به 29/5 میلیارد دلار در 2025 افزایش می‌یابد.

به همان شکل که سرمایه‌گذاری خارجی برای اشتغال و رشد اقتصادی ضروری هستند، موجودی حساب جاری در تأمین مالی طرح‌ها نقش دارد.

1 . Trade in Services Surplus
2 . Current account balance

جدول 16 - شاخص‌های تجارت خارجی ترکیه				
2021-2025	2020-2016	2011-2015	2010-2006	شاخص‌ها
شاخص‌های تجارت خارجی: مؤلفه‌های تقاضای رشد اقتصادی:				
5/5	6/5	7	6	مجموع مصرف
4	3	5	0	مصرف عمومی
5/6	7	7/3	7/2	مصرف بخش خصوصی
6	6/5	7	11	سرمایه‌گذاری در دارایی ثابت
6	8	10	8	صادرات کالا
6	7	8	10/2	واردات کالا
6	6	8	11	صادرات خدمات
6	8	10	8	واردات خدمات
2020	2015	2010	2005	شاخص‌های تجارت خارجی (میلیارد دلار):
209	142	88	60	صادرات
272	154	132	82	واردات
63	52	44	22	کسری تجارت خارجی
8/5	9/6	11/5	8	نسبت کسری تجارت خارجی به GNP (درصد)
71	53	36	21	صادرات خدمات (+)
28	19	13	9	واردات خدمات (-)
-2	2	6	2	سایر (+ و -)
41	36	29	14	تراز تجارت خدمات
22	16	15	8	کسری حساب جاری
3	3	4	3	نسبت کسری حساب جاری به GNP
11	11/7	7/7	2/7	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

4 - پیش‌بینی‌های مربوط به تقاضای انرژی مرتبط با ارقام رشد اقتصادی

به منظور دستیابی به پیش‌بینی‌های اتخاذ شده در زمینه‌های رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری، تولید، اشتغال و تجارت خارجی، پیش‌بینی‌ها باید بر اساس تقاضای انرژی و چگونگی رفع این تقاضا صورت گیرند. علاوه بر مؤلفه‌های اقتصادی، عوامل دموگرافیک همچون افزایش جمعیت، شهرنشینی و خانوارها بر تقاضای انرژی تأثیر می‌گذارند.

رویکردهای اصلی مرتبط با پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی تا سال 2025 عبارتند از: رشد سریع تقاضا و نیاز به انرژی، شهرنشینی سریع و افزایش تقاضای انرژی، نیاز به افزایش سرمایه‌گذاری به منظور رفع تقاضای فزاینده برای انرژی، تداوم و افزایش وابستگی خارجی بخاطر وجود منابع محدود انرژی اولیه با وجود افزایش تقاضا برای انرژی، افزایش واردات انرژی و اثر منفی کسری تجارت خارجی.

ارقام جدول 18 نشان می‌دهند که تقاضا برای انرژی بطور میانگین هر سال از 2006 تا 2010 معادل 6/2 درصد و در دوره‌های پنج سال متعاقب آن به میزان 6/3، 5/9 و 5/5 درصد افزایش خواهد یافت. تقاضای نهایی برای انرژی به 289 Mpte و 396/3 Mpte در سال 2025 خواهد رسید و مصرف سرانه به 3/212 tpe می‌رسد، که این زمانی است که بخش بازیافت نیز وارد عمل شده است. مطابق همین فرضیه‌ها تقاضای ناخالص برق به 543/7 Gwh و 598/1 Gwh در سال 2025 می‌رسد به شرط آن که ائتلاف انرژی ده درصد کاهش یابد.

مرکز تحقیقات استراتژیک

جدول 17 – مؤلفه‌های تعیین‌کننده تقاضای انرژی در ترکیه				
2021_2025	2016_2020	2011_2015	2006_2010	شاخص‌ها
فرضیه‌های تقاضای انرژی (درصد):				
0/86	0/96	1/19	1/35	افزایش جمعیت
2/1	2/3	2/5	2/25	افزایش جمعیت شهری
1/6	1/65	1/5	2/25	افزایش تعداد خانوار
رشد (درصد):				
6	6/5	7	7	درآمد ملی
2/3	3/3	1/7	2/8	کشاورزی
5/4	6	7/6	7/6	صنعت
6/6	8/5	6	7/4	خدمات
5	5/5	5/75	5/5	افزایش درآمد سرانه
رشد تقاضای انرژی در هر بخش (درصد):				
4	4/5	4	4/5	مسکن و خدمات
6/5	7	8/5	8/5	صنعت
3/8	3/7	3/6	3/5	حمل و نقل
2/5	3/5	2/5	3	کشاورزی
5/5	5/9	6/3	6/2	جمع

مرکز تحقیقات استراتژیک

جدول 18- انرژی اولیه و تقاضای انرژی برق					
2025	2020	2015	2010	2005	شاخص‌ها
تقاضای انرژی Mpte:					
289/7	221/8	167/3	123/6	91/7	تقاضای مطلق انرژی
107/2	84/3	65/3	49/5	36/2	بخش بازیافت
396/9	306/1	232/6	173/1	127/9	تقاضای کلی انرژی
3212	2567	2030	1586	1260	انرژی سرانه (Pte)
تقاضای انرژی برق Gwh:					
543/7	396/3	279/2	194/2	134/5	تقاضای خالص
10	10	12	15	19	مصرف داخلی و سطح اتلاف (درصد)
54/4	39/6	33/5	29/1	25/6	مصرف داخلی و اتلاف
598/1	435/9	312/7	223/3	160/1	تقاضای ناخالص

5- تقاضا برای غذا و پیش‌بینی‌های مربوط به موازنه محصولات کشاورزی

مصرف مواد غذایی و پیش‌بینی تقاضا بر اساس جمعیت و پیش‌بینی‌های دموگرافیک و اقتصادی برای ترکیه انجام شده است. تولید غذا و نیاز به آن در درجه اول تحت تأثیر ملزومات غذایی جمعیت و سپس تحت تأثیر صنایع غذایی، سطح تقاضای دیگر استفاده‌کنندگان و تقاضای خارجی قرار می‌گیرند. جمعیت از 67/8 میلیون نفر در سال 2000 به 90/2 میلیون در 2025 خواهد رسید که خود مستقیماً تقاضا برای غذا را افزایش می‌دهد. عامل مهم دیگری که بر تقاضای غذا تأثیر می‌گذارد، تغذیه متوازن است که با افزایش رفاه در ترکیه و بهبود توزیع درآمد افزایش می‌یابد. تقاضا برای غذا تحت شرایط تغذیه‌ای کنونی در ترکیه ثابت می‌ماند. تغذیه وابستگی شدیدی به گیاهان¹ و غلات دارد. اگر محصولات غذائی به تحول از گیاه به

1 . Plants

حیوان¹ و همچنین حرکت به سمت محصولات غیر از غلات اولویت داده شود، تغذیه حالت متعادل تری پیدا می‌کند. در این تعادل تغذیه‌ای، تقاضا برای غذا کاملاً با وضعیت امروز متفاوت خواهد بود.

جدول 19 – تغییرات تقاضا برای غذا با توجه به افزایش جمعیت و تغذیه متوازن					
تقاضای 2025	تقاضای 2015	مصرف غذا 2001	فرایند دیگر 2001	تولید 2001	
الف) غذاهای گیاهی:					
11750	14000	14670	14871	29541	غلات
5860	5352	4326	874	5200	نشاسته
2705	2470	1986	326	2312	محصولات حاوی شکر
900	825	828	627	1455	حبوبات
525	480	391	469	860	محصولات دارای پوسته
370	338	277	2468	2745	دانه‌های روغنی
2255	1895	1239	-518	721	روغن نباتی
20742	18940	15479	8700	24179	غده‌های خوراکی
10820	9060	6855	3917	10772	میوه‌ها
243	222	179	-36	143	چای و قهوه
54	49	42	21	63	گیاهان دارویی و ادویه
1350	1235	850	72	922	نوشیدنی‌های الکلی
ب) غذاهای جانوری:					
7215	4117	1309	10	1319	گوشت
90	82	70	—	70	امعاء و احشاء
720	410	115	17	138	چربی حیوانات
18035	14410	7737	1759	9496	شیر
900	660	448	81	529	تخم‌مرغ
1805	1235	514	80	594	غذاهای دریایی

1 . Animal foodstuffs

بخش سوم: جایگاه جهانی ترکیه در 2023 و ترکیه چندوجهی¹

به منظور دستیابی به پیش‌بینی‌های اجتماعی و اقتصادی مطرح شده در بخش‌های اول و دوم این مقاله، لازم است ترکیه در جهان به جایگاهی دست یابد که در سال 2023 با این پیش‌بینی‌ها منطبق باشد. از این بابت ترکیه نسبت به گذشته با خطرات² و فرصت‌های³ بیشتری مواجه می‌شود. منبع اصلی این خطرات و فرصت‌ها تجدید ساختار جهانی است که از مدت‌ها پیش شروع شده و احتمالاً تا 2020 ادامه خواهد یافت. اولین و مهمترین کار این است که ترکیه جایگاه جهانی خود برای 2023 را نه بر اساس مفاهیم و روش‌های قدیمی قرن بیستم، بلکه بر اساس فلسفه و روش جدید در ساختارسازی جدید اوایل قرن بیست و یکم ایجاد نماید. از آنجایی که تعادل جدیدی در جهان ایجاد می‌شود، ترکیه به هر صورت جایگاهی در جهان خواهد داشت. جایگاه امنیتی و سیاسی ترکیه یکی از عوامل تعیین‌کننده عمده در ایجاد و حفظ تعادل جهانی است.

بنابراین در ادامه این مقاله ابتدا به تحلیل ساختارسازی جهانی پرداختیم. سپس جایگاه‌های مختلف جهانی با توجه به سیاست و امنیت و همگام با پیش‌بینی‌های اقتصادی و سیاسی ترکیه تعریف شده‌اند. سرانجام سطوح تطابق و تضاد جایگاه جهانی ترکیه در ساختار جدید جهانی و پیش‌بینی جایگاه‌های مختلف مورد تحلیل قرار گرفته است. در مورد جایگاه جهانی نهایی نیز توصیه‌هایی ارائه گردیده است.

(1) تجدید ساختار جهانی⁴

در اوایل قرن بیست و یکم به خاطر نیازهای اقتصادی و اجتماعی تجدید ساختار شروع شد. تعادلی که پس از پایان جنگ سرد برهم ریخته بود، دیگر قابل دستیابی نبود. تعادل جدید در تلاش است تا ساختاری

1. Multi - Faceted

2. Risks

3. Opportunities

4 . Global restructuring

سیاسی ایجاد کند که بر پایه برابری¹ و توزیع عادلانه‌ای² باشد که خود بر مبانی زیر ایجاد گردیده باشد: اقتصاد و امنیت در سایه رفع نیاز جهانی به انرژی و مواد خام، گسترش تجارت جهانی در سایه قوانین اقتصاد بازار آزاد، مطالعه برای حفظ ثبات مالی در سطح جهانی، گسترش تعادل دموگرافیک در جهان، کاهش فقر و افزایش رفاه جهانی.

معمار تجدید ساختار و تعادل جدید جهانی، ایالات متحده امریکا است. در مقایسه با سایر کشورها، امریکا با ملزومات اقتصادی و امنیتی تجدید ساختار تقابل³ بیشتری دارد. علاوه بر این، از نظر توانایی⁴ اقتصادی، سیاسی، نظامی و تکنولوژیکی، امریکا تنها کشوری است که می‌تواند نظم نوین را در حیطه جهانی ایجاد نماید.

مهمترین منطقه برای تجدید ساختار جهانی اروسیا⁵ است. از دیدگاه تمام شاخص‌هایی همانند منابع طبیعی، جمعیت، و رشد اقتصادی، این منطقه منبع رفاه جهانی و جدال بر سر این رفاه است و همزمان در این دوره جدید مهمترین منبع تهدیدات⁶ جدید امنیتی به شمار می‌رود. اروسیا از اروپا - شامل گیبالتار⁷ و شمال افریقا - در مرز اقیانوس اطلس شروع شده و تا آسیای شرقی در اقیانوس آرام ادامه می‌یابد.

نظم نوین جهانی بر پایه دو محور عمده و همچنین چندسویه‌نگری ساخته می‌شود. محور جنوب شرقی تحت رهبری امریکا است و شامل شرکای سیاسی جهانی امریکا، ائتلاف‌های منطقه‌ای و کشورهایی که با آن همکاری دارند، می‌شود. محور شمال غربی بالقوه قاره اروپا و حتی روسیه را دربر می‌گیرد.

محور جنوب شرقی که توسط امریکا ایجاد شده از سه حلقه ارتباطی تشکیل شده و پیش‌بینی می‌شود که تا سال 2020 تکمیل شود. این سه حلقه خاورمیانه، آسیای جنوب شرقی و کشورهای حوزه اقیانوس آرام

-
1. Mutuality
 2. Fair distribution
 3. Interface
 4. Capacity
 5. Eurasia
 6. Threats
 7. Gibraltar

هستند.

یک مؤلفه مهم در تجدید ساختار جهانی، بازسازی معماری¹ امنیتی جهانی است. امریکا در این زمینه نقش رهبر دارد. علاوه بر نقش رهبری، امریکا در حال ایجاد سه ساختار امنیتی اصلی در منطقه اروسیا است. این ساختارهای امنیتی در جنوب شرقی مدیترانه با مرکزیت قبرس، جنوب غرب آسیا با مرکزیت افغانستان و حوزه اقیانوس آرام با مرکزیت اندونزی قرار دارند.

www.csr.ir

2- جایگاه جهانی ترکیه: ترکیه چندوجهی

پیش‌بینی² اصلی برای جایگاه جهانی ترکیه، ایجاد ترکیه چندوجهی است.

تعریف ترکیه چند وجهی

ترکیه در بین دو محور تجدید ساختار جهانی یعنی جنوب شرقی و شمال غرب همچون تکیه‌گاهی است که با امریکا و اتحادیه اروپا که کشورهای اصلی در این دو محور هستند روابط و شراکت سیاسی، امنیتی، اقتصادی، تجاری و اجتماعی دارد؛ از این روابط برای ایجاد رفاه و ثبات برای خود و منطقه استفاده می‌کند؛ به این منظور خط‌مشی‌های³ سیاسی، اقتصادی و تجاری مناسبی اجرا می‌کند؛ همکاری‌ها و شراکت‌های دوجانبه و چندجانبه منطقه‌ای ایجاد می‌کند و با سیاست‌های فعالانه در سازمان‌های بین‌المللی از این روابط و شراکت‌ها حمایت می‌کند.

مرکز تحقیقات استراتژیک

-
1. Architecture
 2. Forecast
 3. Policies

دلایل وجود ترکیه چندوجهی

ترکیه یکی از کشورهایی است که در تجدید ساختار جهانی عامل توازن به حساب می‌آیند.

این کشور در جایگاه جهانی خود به عنوان تکیه‌گاه بین دو محور¹ اصلی شمرده می‌شود. اگر ترکیه با تمام عوامل اقتصادی، امنیتی و سیاسی برای خود جایگاه کاملی در یکی از این محورها ایجاد کند و روابط خود با محور دیگر را به حداقل برساند، ایجاد توازن جهانی مشکل‌تر شده و ترکیه احتمالاً از هر دو محور عقب کشیده شده و به صحنه چالش‌ها² تبدیل می‌شود. این امر در منطقه نیز عدم ثبات ایجاد خواهد کرد. از دیدگاه ترکیه کشورهای نزدیک منطقه اهمیت زیادی دارند. ترکیه باید با حفظ اولویت‌های خود، با کشورهای منطقه شراکت و روابط برقرار سازد. در حالی که همزمان از نظر سیاسی، امنیتی، تجاری و اقتصادی به سیاست‌ها و استراتژی‌های دو محور نیز توجه دارد. همکاری صرف با دو محور بدون توجه به اولویت‌ها و روابط و شراکت منطقه‌ای تعادل روابط ترکیه با کشورهای منطقه را برهم می‌زند. این امر اجرای سیاست‌های منطقه‌ای دو محور را محدود ساخته و خود به بی‌ثباتی منجر می‌شود.

3 - جایگاه سیاسی جهانی ترکیه

جایگاه سیاسی جهانی ترکیه چندوجهی با چهار عامل اصلی ساخته می‌شود.

ایجاد همگرایی³ با اتحادیه اروپا: به معنای رابطه متحدالشکل بین اتحادیه گمرک‌ها⁴ و عضویت کامل در اتحادیه اروپاست. معیارهای اتحادیه اروپا با توجه به هنجارهای کنونی همواره راهنمای ترکیه بوده است. هدف سیاسی از همگرایی ترکیه با اتحادیه اروپا، عضویت کامل است. با وجود این حتی اگر عضویت کامل

1. Axes
2. Conflict
3. Integration
4. Customs Union

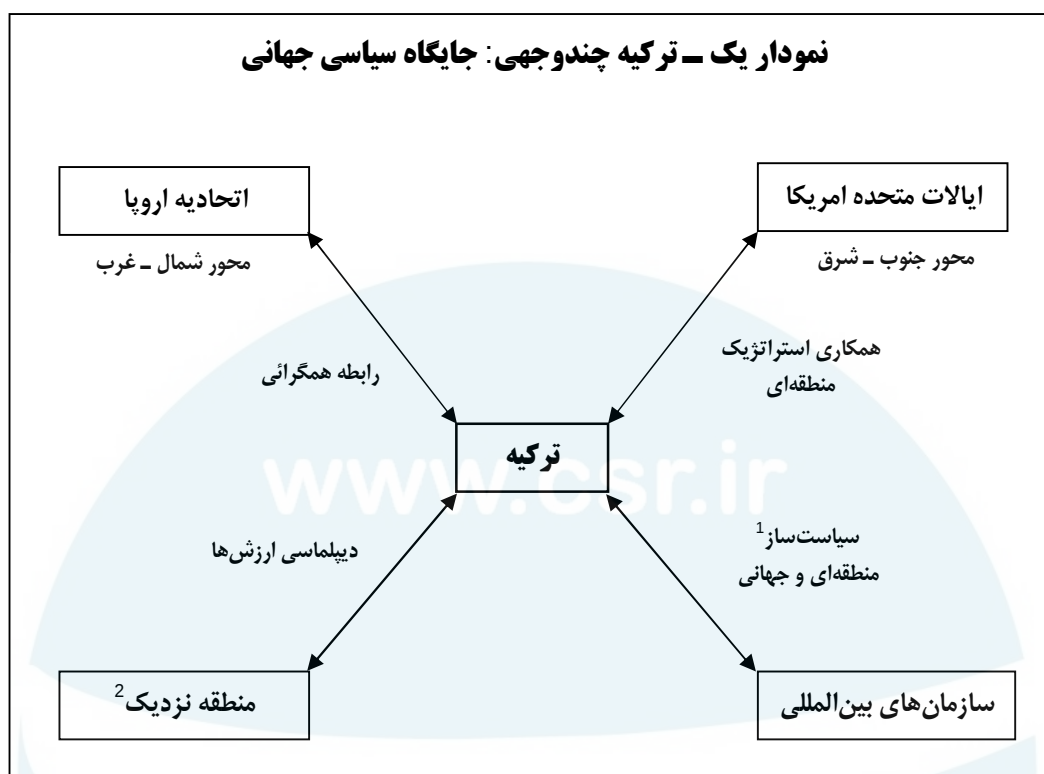
حاصل نشود، سایر اشکال همگرایی ایجاد شده با اتحادیه اروپا باعث محدود ساختن پیش‌بینی‌های کلی جایگاه جهانی ترکیه نشده و یا مانع آنها نمی‌شود.

همکاری استراتژیک منطقه‌ای با ایالات متحده: ترکیه نباید یک شریک کامل سیاسی یا عبارت دیگر، استراتژیک، محور جنوب - شرقی که توسط امریکا ایجاد می‌شود، باشد. رابطه سیاسی ترکیه با امریکا باید بر مبنای همکاریهای استراتژیک در حیطه اجتماعی، انرژی، تجارت، امنیت و منطقه‌ای باشد.

دیپلماسی ارزش‌ها¹ با منطقه: ترکیه باید بر اساس دیپلماسی ارزش‌ها با کشورهای منطقه ارتباط داشته باشد. به خاطر تفاوت‌های مذهبی ترکیه نمی‌تواند الگوی سیاسی کاملی برای کشورهای منطقه باشد. اما می‌تواند در مورد ارزش‌های معاصر همانند دموکراسی و حقوق بشر، نهادهای دموکراتیک، هنجارهای قانونی بین‌المللی، تساوی زن و مرد، حقوق زنان و غیره نمونه باشد. ترکیه می‌تواند این ارزش‌ها را از طریق دیپلماسی ارزش‌ها به کشورهای منطقه انتقال دهد.

سازندگی سیاسی منطقه‌ای و جهانی با سازمان‌های بین‌المللی: ترکیه باید در مسائل منطقه‌ای و جهانی در سازمان‌های بین‌المللی که عضو آنها است سیاست‌گذاری و مداخله کند. ترکیه باید مشارکت خود در نهادهای بین‌المللی را افزایش دهد، بنیان‌گذار و رهبر نهادهای منطقه‌ای باشد و در پیکره‌های مدیریتی نقش داشته باشد.

مرکز تحقیقات استراتژیک

1. Policy maker

2. Nearby

4 - جایگاه امنیتی جهانی ترکیه

جایگاه امنیتی جهانی ترکیه، یک جایگاه کلیدی و تکیه‌گاه در تجدید ساختار جهانی و به ویژه در معماری امنیتی جهان به حساب می‌آید. ترکیه باید یک جایگاه امنیتی جهانی بسازد که در مقیاس‌های امنیت جهانی¹ و تجدید ساختار جهان نقطه تعادل را تشکیل دهد. ترکیه باید در معماری جدید امنیتی جهان در خط مقدم باشد. جایگاه امنیتی جهانی ترکیه از چهار عامل تشکیل می‌شود.

همکاری منطقه‌ای با ایالات متحده در سطح بالا: ترکیه باید با امریکا در مقابله با تهدیدهای امنیتی منطقه همکاری کرده و دو نظام امنیتی اصلی تشکیل شده توسط امریکا را بسازد؛ همکاری‌های اطلاعاتی را وسیع‌تر سازد؛ در ایجاد نیروی بازدارنده همکاری کند؛ به مقامات نظامی امریکا اجازه دهد تا در چارچوب

1. Global Security Scales

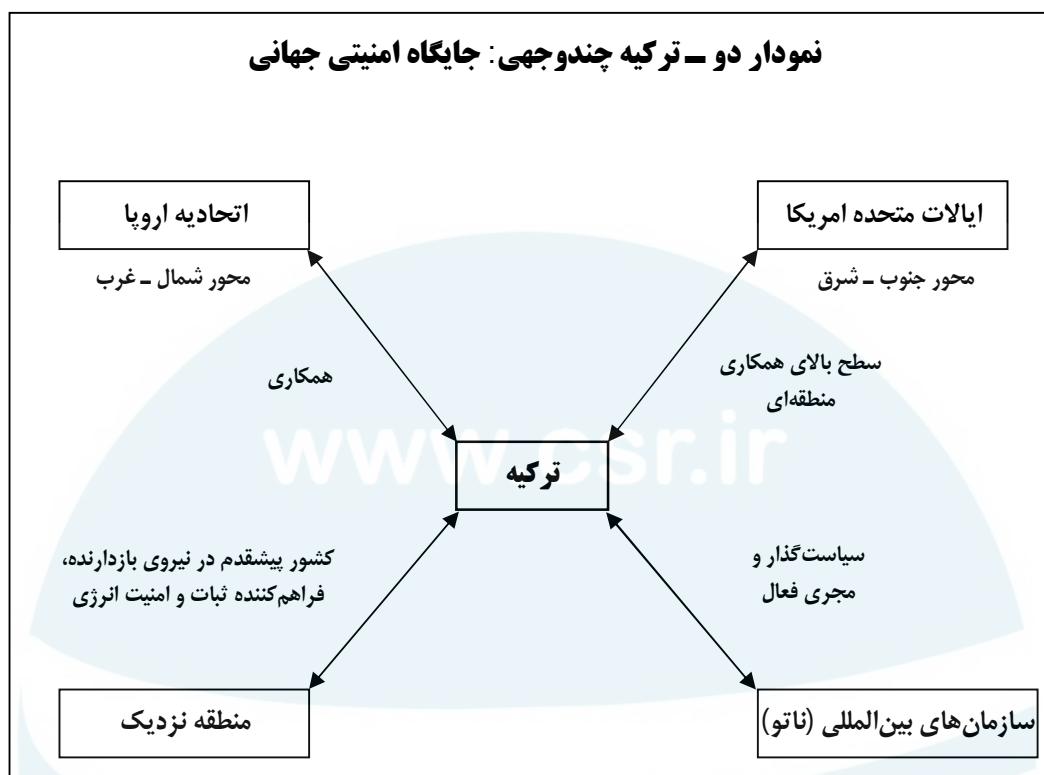
ناتو از امکانات ترکیه استفاده کنند؛ در توسعه و تعلیم استانداردهای نظامی در کشورهای منطقه همکاری کند؛ و در زمینه امنیت انرژی مساعدت نماید. ترکیه باید به عنوان یک نیروی ایجاد ثبات و نه نیروی مداخله‌گر در واحدهای ائتلافی ایجاد شده توسط ایالات متحده همکاری کند.

همکاری با اتحادیه اروپا: ترکیه باید با هدف ایجاد نیروی بازدارنده و تضمین ثبات در زمینه‌های مورد علاقه مشترک ترکیه و اتحادیه اروپا همکاری‌های منطقه‌ای محدود داشته باشد.

تشکیل نیروی بازدارنده و منبع ثبات در منطقه نزدیک: ترکیه باید به عنوان یک کشور پیشگام در منطقه نزدیک که سرشار از تهدیدها است به عنوان یک نیروی بازدارنده و منبع ثبات عمل نماید. فعال بودن در نیروهای بازدارنده در خارج از مرزها با هدف کاهش تهدیدها و از طریق گسترش روابط دوجانبه با کشورهای منطقه صورت گیرد، تا امنیت را برای حمل و نقل و همچنین منابع وسیع انرژی منطقه تأمین نماید.

سیاست‌ساز و مجری فعال در سازمان‌های بین‌المللی: ترکیه باید از گسترش دامنه نفوذ ناتو در مقوله ایجاد امنیت بین‌الملل حمایت کند، از شراکت ناتو در برنامه‌های نیروی مداخله‌گر اضطراری و حافظ صلح حمایت نماید و در حیطه‌های مرتبط با آن سیاست‌ساز و مجری فعال باشد.

مرکز تحقیقات استراتژیک

5 - جایگاه اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی ترکیه در جهان

از نظر جایگاه اجتماعی، وضعیت اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی ترکیه در جهان به همراه جایگاه سیاسی و امنیتی، سومین بازو به حساب می آید. به همان صورت که جایگاه ترکیه از نظر مسائل اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی با جایگاه جهانی و امنیتی آن ارتباط دارد، این جایگاه ارتباط مهمتری با پیش بینی های مرتبط با شاخص های بنیادی ترکیه که در قسمت های اول و دوم این مقاله مطرح شده اند، پیدا می کند.

جایگاه جهانی ترکیه از نظر اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی در چهار عامل اصلی زیر تعریف شده است.

شراکت تجاری و اقتصادی زیاد با اتحادیه اروپا: در تلاش برای افزایش روابط منطقه ای در جهان، اتحادیه اروپا باید شریک اصلی اقتصادی و تجاری ترکیه باشد. روابط دوجانبه تجاری و سرمایه گذاری باید

گسترش یابند. همزمان ترکیه با استفاده از کریدور شرق - غرب چهارمین شاه‌رگ تأمین انرژی اروپا باشد. با توجه به این که جمعیت اروپا رو به پیری و کاهش است، ترکیه می‌تواند در چارچوب سیاست مهاجرت، تأمین‌کننده نیروی کار اروپا باشد.

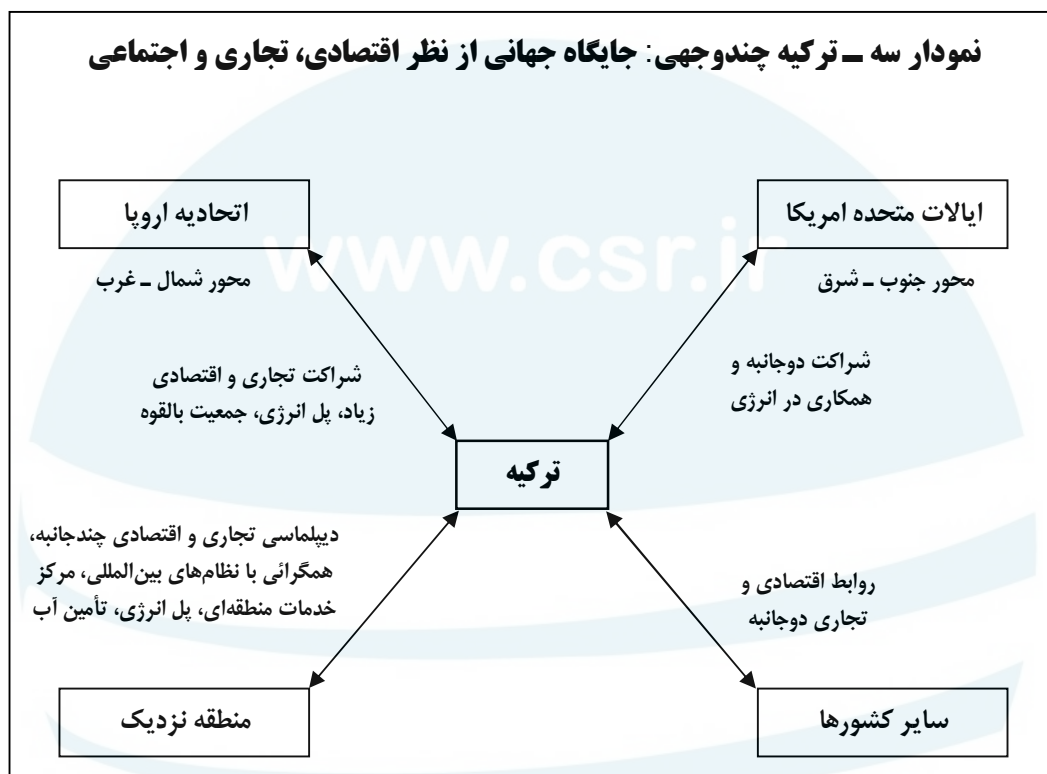
شرکت دوجانبه و همکاری منطقه‌ای با ایالات متحده: ترکیه باید در زمینه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم و سرمایه‌گذاری مالی، روابط اقتصادی خود با آمریکا را تقویت کند. شرکت تجاری باید بیشتر در چارچوب پروژه خاورمیانه بزرگ آمریکا صورت گیرد. منطقه‌ای‌گرایی و الزام به پیروی از رژیم تجاری آمریکا، گسترش روابط تجاری با آمریکا را محدود می‌کند. توسعه و غنی‌سازی کریدور شرق - غرب در سیاست‌های انرژی باید از دیگر جنبه‌های همکاری‌های منطقه‌ای باشد.

دیپلماسی تجاری و اقتصادی چندجانبه با کشورهای منطقه: کشورهای نزدیک در منطقه نقش مهمی در جایگاه جهانی تجاری و اقتصادی ترکیه دارند. در روند حرکت به سمت جهانی‌سازی، ترکیه باید روابط تجاری و اقتصادی خود با کشورهای منطقه و حداقل آنهایی که عضو اتحادیه اروپا هستند، افزایش دهد و در منطقه به عنوان یک رهبر ظاهر شود تا صرفاً به اتحادیه اروپا وابسته نباشد.

به این دلیل ترکیه باید عملکردهای نهادهای رو به گسترش اقتصادی و بازرگانی و مقررات کشورهای منطقه را در نظر داشته باشد؛ زیرساخت‌های قانونی ایجاد کند که با سیستم بین‌المللی مطابقت کند؛ حرکت به سوی اقتصاد بازار را سرعت بخشد؛ جریان کالا و سرمایه در بازارهای جهانی و منطقه‌ای را تسهیل کند؛ در کشورهای منطقه به طور مشترک سرمایه‌گذاری کند؛ و در کشورهای منطقه شرکت اقتصادی و سازمان‌های همکاری ایجاد نماید. ترکیه در منطقه خود باید به عنوان مرکز خدمات منطقه‌ای، پل انرژی و منبع تأمین آب ظاهر شود.

روابط دوجانبه با سایر کشورها: ترکیه باید روابط تجاری و اقتصادی خود با دیگر کشورها را فراتر از محدوده‌های جغرافیایی و در سایر مناطق گسترش دهد. ترکیه باید به روابط خود با کشورهای اولویت دهد

که در توازن جدید انرژی قرار می‌گیرند و سهم مهمی در تأمین انرژی در دوره آینده دارند. (مناطقى مانند
افریقای مرکزی و آفریقا در حوالی صحرای کبیر).

مرکز تحقیقات استراتژیک